

อย่ามัวแต่โต้แย้ง ไทยเป็นอันดับหนึ่งหรือเปล่า?

โดย

ศาสตราจารย์ ดร.ผาสุก พงษ์ไพจิตร

ภาคีสมาชิก

ประเพณีวิชาสังคมศาสตร์ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์

เสนอต่อที่ประชุมราชบัณฑิตและภาคีสมาชิก

สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสภา

วันพุธที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๒

อย่ามัวแต่โต้แย้ง ไทยเป็นอันดับหนึ่งหรือเปล่า?

ศาสตราจารย์ ดร.ผาสุก พงษ์ไพจิตร^๑

บทคัดย่อ

นักการเงินมีชื่อเสียงอ้างถึงรายงานของบริษัทการเงินใหญ่ของโลก Credit Suisse (CS) บอกว่าไทยเหลื่อมล้ำสูงที่สุดในโลกส่งผลให้มีการอภิปรายกันอย่างกว้างขวางในสื่อสังคมและสื่อมวลชนว่าจริงหรือไม่? บทความนี้ประมวลข้อมูลจากรายงานของ CS การอภิปรายกันดังกล่าว และแสดงข้อมูลจากงานศึกษาของคณะวิจัยที่คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ และธรรมศาสตร์ที่พบว่าไทยมีความเหลื่อมล้ำสูงด้านทรัพย์สินจริง แต่เหลื่อมล้ำสูงสุดเป็นอันดับหนึ่งในโลกหรือไม่ ตอบยากเพราะผู้มั่งมีไม่เปิดเผยข้อมูล และการเปรียบเทียบระหว่างประเทศในเรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องง่าย รายงานของ CS เองไม่ได้บอกเช่นนั้น แต่ได้แสดงข้อมูลว่าไทยอยู่ในกลุ่มประเทศเหลื่อมล้ำสูงด้านทรัพย์สินใน ๔๐ ประเทศที่ศึกษา ประเด็นจึงไม่ใช่ว่า ไทยเหลื่อมล้ำสูงที่สุดในโลกหรือไม่ แต่อยู่ที่ว่าจะลดความเหลื่อมล้ำสูงลงได้อย่างไร และบทความนี้เสนอห้าชุดนโยบายเป็นทางออก ซึ่งได้จากการศึกษาประสบการณ์ของบางประเทศที่มีความเสมอภาคสูงด้านทรัพย์สิน

Abstract

A prominent Thai financier posted on Facebook, quoting Credit Suisse's Global Wealth Report ๒๐๑๘, saying that Thailand is the most unequal country in the world. This prompted a widespread debate on whether Thailand was really the most unequal in the world. This article examines the Credit Suisse report and finds that it did not say Thailand is the top country for wealth inequality, but provided some estimates showing that Thailand was at or near the top among the ๔๐ countries in tables in the Global Wealth Databook. What Credit Suisse found is consistent with a study by a research team of economists at Chulalongkorn and Thammasat universities which found Thailand to be highly unequal in wealth of various types. The issue, therefore, is what should be done to alleviate this inequality. This article suggests five sets of policies, derived from studying the experiences of some countries which have achieved a lower level of inequality in wealth.

^๑ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ เสนอต่อที่ประชุมราชบัณฑิตและภาควิชาเศรษฐศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสภา วันพุธที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๒ ผู้เขียนขอบคุณศาสตราจารย์สุมน กิตติคุณ อมรรวิวัฒน์ ราชบัณฑิตที่กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์

บทนำ

เมื่อเร็ว ๆ นี้ นักการเงินมีชื่อเสียงของบริษัทหลักทรัพย์ภัทร เขียนลง Facebook ส่วนตัว อ้างถึงรายงานของ Credit Suisse (CS) ที่แสดงข้อมูลว่าไทยเป็นประเทศเหลื่อมล้ำสูงที่สุดในโลก สื่อนำมาลงพาดหัวข่าว ส่งผลให้มีการอภิปรายกันอย่างกว้างขวาง หน่วยงานรัฐแห่งหนึ่งออกมาปฏิเสธด้วยข้อมูลที่ไม่ตรงเป้า จึงยิ่งกระตุ้นให้มีการอภิปรายกันต่อไป บทความนี้ตอบคำถามว่า CS แสดงข้อมูลอะไร เอาข้อมูลมาจากไหน? ทำไมภาครัฐที่ออกมาปฏิเสธใช้ข้อมูลไม่ตรงเป้า ข้อมูลอื่น ๆ ที่มีอยู่ชี้ว่าไทยเหลื่อมล้ำสูงหรือเปล่า? ถ้าใช้สังคมไทยควรมีวิธีจัดการให้ความเหลื่อมล้ำลดได้อย่างไร ?

โดยขอแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น ๕ ส่วนคือ (๑) อธิบายนิยามว่า ทรัพย์สินหรือความมั่งคั่งที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า wealth และรายได้หรือ income ต่างกันอย่างไร? (๒) ไทยเหลื่อมล้ำสูงที่สุดในโลกจริงหรือ? Credit Suisse (CS) ได้ข้อมูลมาจากไหน ใช้วิธีประมาณการอย่างไร? (๓) หน่วยงานภาครัฐที่ออกมาปฏิเสธใช้ข้อมูลอะไร ทำไมข้อโต้แย้งจึงฟังไม่ขึ้น (๔) ข้อมูลจากงานศึกษาของนักวิจัยไทยเองเป็นอย่างไร? (๕) ข้อเสนอทางออกของไทย

นิยาม รายได้ และทรัพย์สิน

ที่ต้องอธิบายนิยามทั้งสองนี้ เพราะ รายงานของ CS เป็นเรื่องความเหลื่อมล้ำด้านทรัพย์สิน แต่ภาครัฐที่ออกมาปฏิเสธใช้ข้อมูลความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ (หรือรายจ่าย) จึงต้องทำความเข้าใจในเรื่องนิยามของทรัพย์สิน และรายได้ สองเรื่องนี้ เป็นเรื่องแยกจากกัน แม้ว่าจะโยงใยกันอย่างใกล้ชิด รายได้เป็นเงินหรือประโยชน์ที่ได้รับ ถ้าเกิดจากการทำงาน เรียกว่าค่าจ้าง เงินเดือน ถ้าเกิดจากการเอาทรัพย์สินไปลงทุนอาจจะมีรายได้เป็น ดอกเบี้ย เงินปันผล ค่าเช่า กำไร ระดับรายได้ที่มีเป็นการแสดงมาตรฐานการครองชีพ แต่ทรัพย์สิน เป็นตัวสะท้อนความมั่งคั่งหรือความร่ำรวยที่แท้จริง ซึ่งรวมทั้งบ้าน ที่ดิน การเป็นเจ้าของหุ้น หลักทรัพย์ เงินสดในธนาคาร ภาพเขียนราคาแพง รถราคาแพง ฯลฯ ผู้ที่มีรายได้เป็นเงินเดือนสูงๆจากการทำงาน เมื่อเกษียณ รายได้ส่วนนี้จะหายไป อาจจะมีเหลือแต่เงินบำนาญซึ่งจะน้อยกว่าเงินเดือน แต่หากมีทรัพย์สิน สามารถนำไปลงทุนได้รายได้ตลอดไป ได้มากเท่าไร ก็ขึ้นอยู่กับว่ามีทรัพย์สินมากเท่าใด ผู้ที่มีทรัพย์สินมากๆ อาจมีรายได้จากการเอาทรัพย์สินไปลงทุนมากกว่าผู้มีเงินเดือนสูงๆ ดังนั้น ในแง่เศรษฐศาสตร์ ถ้าพูดถึงความร่ำรวย รายได้บอกไม่หมด ถ้ารวยจริงต้องไปดูที่ทรัพย์สิน การกระจายของทรัพย์สินจึงเป็นตัวแสดงความเหลื่อมล้ำที่แท้จริงและลึกซึ้งกว่ารายได้

Credit Suisse (CS) ได้ข้อมูลความเหลื่อมล้ำของไทยมาจากไหน อย่างไร?

CS คือ บริษัทข้ามชาติยักษ์ใหญ่ ให้บริการทางการเงินครบวงจร มีสาขาทั่วโลก รวมทั้งที่ไทยด้วย ในช่วง ๑๐ ปีมานี้ CS ก่อตั้งศูนย์วิจัย เพื่อศึกษาสถานะการกระจายทรัพย์สินของผู้คนในประเทศต่างๆ ครอบคลุม ๔๐ ประเทศเกือบทั่วโลก และออกรายงานประจำปีชื่อ Global Wealth Report พิมพ์แยกจาก Global Wealth Databook อันหลังนี้เน้นไปที่ข้อมูลและการคำนวณการเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก CS มีรายงานออกมาทุกปี รายงานล่าสุดของปี ๒๕๖๑ เป็นฉบับที่ ๙ และในรายงานนี้เองที่ตาราง ๖.๕ ใน Global Wealth Databook แสดงข้อมูลด้านการกระจายทรัพย์สินของประชากรในประเทศสำคัญของโลก ๔๐ ประเทศ

เช่นระดับการกระจุกตัว (Concentration) ของทรัพย์สินหรือความมั่งคั่งในมือของประชากรชั้นยอดร้อยละ ๑ หรือ Top ๑ % เป็นสัดส่วนเท่าใดของทรัพย์สินรวมของทั้งประเทศ

พบว่า จาก ๔๐ ประเทศ มี ๔ แห่งที่ Top ๑% เป็นเจ้าของทรัพย์สินมากกว่าครึ่งหนึ่งของทั้งประเทศ ได้แก่

ไทย	ที่ร้อยละ	๖๖.๙
รัสเซีย	ที่ร้อยละ	๕๗.๑
ตุรกี	ที่ร้อยละ	๕๔.๑
และ อินเดีย	ที่ร้อยละ	๕๑.๕

เปรียบเทียบกับประเทศที่เหลื่อมล้ำต่ำสุดเช่น

สโลวาเนีย	ที่ร้อยละ	๑๓.๐
ญี่ปุ่น	ที่ร้อยละ	๑๘.๖
เบลเยียม	ที่ร้อยละ	๒๐.๑
ออสเตรเลีย	ที่ร้อยละ	๒๒.๔

นักการเงินที่ บริษัทหลักทรัพย์ภัทร ได้นำข้อมูลของ ๔ ประเทศ ที่กล่าวถึงข้างต้น มาแสดงว่าไทยเหลื่อมล้ำสูงที่สุดเป็นอันดับหนึ่งในโลก

อันที่จริง ใน CS. Global Wealth Report ไม่ได้บอกว่าไทยเหลื่อมล้ำที่สุดในโลก

แต่ให้ประมาณการใน Global Wealth Databook ที่แสดงว่าไทยอยู่ระดับต้น ๆ ของประเทศเหลื่อมล้ำสูงด้านทรัพย์สินหรือความมั่งคั่งที่นักการเงินที่ภัทรหลักทรัพย์ได้อ้างถึง (บรรยง พงษ์พานิช และพิพัฒน์ เหลืองนฤมิตชัย)

CS ยังแสดงค่าสัมประสิทธิ์จีนิของความมั่งคั่ง (Wealth Gini) ในแทบทุกประเทศที่ศึกษา (ค่าใกล้ ๐ = เหลื่อมล้ำน้อย ค่าใกล้ ๑ = มาก) ตรงนี้ไทยไม่ใช่อันดับหนึ่ง อันดับหนึ่งคืออียิปต์ ที่ ๐.๙๐๙ ไทยอันดับสองที่ ๐.๙๐๒ และไนจีเรีย อันดับสามที่ ๐.๘๙๔ ถ้าใช้ตัวเลขนี้ ไทยก็ไม่ใช่อันดับหนึ่ง

แต่ CS ไม่ได้แสดงส่วนแบ่งของประชากรชั้นยอดร้อยละ ๑ ในทรัพย์สินทั้งหมดของประเทศที่มี Wealth Gini สูงกว่าไทย คือ อียิปต์

วิธีประมาณการค่า สัมประสิทธิ์จีนิของความมั่งคั่ง ทำอย่างไร?

ต้องบอกก่อนว่า คนมั่งมีทั่วโลกไม่ยอมเปิดเผยข้อมูลทรัพย์สินของตนเอง ด้วยเหตุผลต่าง ๆ ดังนั้นจึงยากที่นักวิจัยจะได้ข้อมูลที่แม่นยำ ในประเทศพัฒนาแล้วเช่นกลุ่มโออีซีดีที่มีระบบภาษีทรัพย์สิน ข้อมูลจะมีมากกว่าและน่าเชื่อถือได้มากกว่า ในกรณีของไทย การประเมิน Wealth Gini เป็นวิธีทางอ้อม เพราะ ไทยไม่มีข้อมูลการกระจายทรัพย์สินของประชากรชั้นยอดร้อยละ ๑ ที่เชื่อถือได้ ข้อมูลด้านทรัพย์สินของครัวเรือนที่มีอยู่ สำนักงาน

สถิติแห่งชาติเริ่มเก็บอย่างเป็นทางการเมื่อปี ๒๕๔๙ ในการสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน โดยการสุ่มตัวอย่าง จากนั้นทุกปีเลขคู่จะมีรายงานด้านทรัพย์สิน แต่มีงานศึกษาที่ชี้ว่าสำนักงานสถิติแห่งชาติไม่สามารถเข้าถึงครัวเรือนร่ำรวยมากๆ ได้ และเมื่อเวลาผ่านไป จุดอ่อนตรงนี้ได้เพิ่มขึ้น (Jenmana, ๒๐๑๘) ทำให้การใช้ข้อมูลเหล่านี้เพื่อประมาณการระดับความเหลื่อมล้ำทั้งด้านรายได้และทรัพย์สินมักต่ำกว่าความเป็นจริงอยู่มาก

CS ได้ใช้ประมาณการทางอ้อมเพื่อหาค่า Wealth Gini ของไทย โดยอิงข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี ๒๕๔๙ แบบแผนการกระจายทรัพย์สินในประเทศอื่น ๆ ที่เทียบกันได้กับของไทย สภาวะของตลาดหลักทรัพย์ มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด ราคาที่ดินและมูลค่าทรัพย์สินของอภิมหาเศรษฐีเฉพาะรายที่มีข้อมูล อย่างไรก็ตาม นักวิชาการของ CS ที่ศึกษาวิจัยการกระจายทรัพย์สินในประเทศต่าง ๆ เป็นผู้เชี่ยวชาญที่คร่ำหวอดในด้านการประมาณการทรัพย์สินและการเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างประเทศ รายงานที่จะจัดพิมพ์ต้องผ่านการตรวจสอบหลายขั้นตอน จึงมีความน่าเชื่อถือสูง

ข้อโต้แย้งจากหน่วยงานภาครัฐ

ข้อมูลที่ว่าไทยเหลื่อมล้ำสูงสุดในโลก ทำให้ภาครัฐของไทยรู้สึกเสียหาย

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือสภาพัฒน์ฯ ได้ออกมาปฏิเสธว่าไทยเหลื่อมล้ำสูงสุดในโลก บอกว่า CS ใช้ข้อมูลเก่า และอ้างถึงรายงานของธนาคารโลก ที่ระบุว่าความเหลื่อมล้ำของไทยดีขึ้น โดยในปี ๒๕๕๘ ไทยมีความเหลื่อมล้ำปานกลางจาก ๖๗ ประเทศทั่วโลก

แต่ข้อมูลของธนาคารโลกที่สภาพัฒน์ฯ อ้างถึงเป็นความเหลื่อมล้ำด้านรายได้หรือรายจ่าย ไม่ใช่ด้านทรัพย์สินดังที่ CS แสดง ซึ่งโดยทั่วไปความเหลื่อมล้ำด้านทรัพย์สินหรือความมั่งคั่ง จะสูงกว่าด้านรายได้หรือรายจ่ายเสมอ

ข้อโต้แย้งของสภาพัฒน์ฯ จึงไม่ตรงเป้า ฟังไม่ขึ้น

การปฏิเสธดังชุดให้นักเศรษฐศาสตร์อื่น ๆ เข้าร่วมการอภิปราย เช่น ดร.สมชัย จิตสุชน ที่ TDRi บอกว่า แม้ในเรื่องรายได้ ไม่เชื่อว่า ความเหลื่อมล้ำของไทยดีขึ้นเมื่อเร็ว ๆ นี้ เพราะว่า การสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ แม้ว่ามีมาตรฐานสูงตามหลักสากลแต่เป็นที่รู้กันว่า ไม่สามารถเข้าสำรวจขอข้อมูลจากครัวเรือนชั้นยอดร้อยละ ๑ ของไทยได้ หรือถ้าเข้าถึงได้ก็จะได้ข้อมูลจริง เนื่องจากคนรวยทั่วโลกมีแนวโน้มจะไม่บอกข้อมูลจริงอยู่แล้ว และการได้ข้อมูลต่ำกว่าจริงของไทย แยกทุกปีด้วย ข้อมูลระดับความเหลื่อมล้ำที่มีจึงล้วนต่ำกว่าจริงทั้งสิ้น

นักการเงินของบริษัทหลักทรัพย์ภัทรอิกิราย ดร.พิพัฒน์ เหลืองนฤมิตชัย บอกว่า ไม่ควรจะไปเน้นที่ว่า CS ถูกหรือผิด แต่ควรมุ่งไปที่การแก้ปัญหา เพราะข้อสรุปจาก CS และการอภิปราย คือ ไทยอยู่ในกลุ่มเหลื่อมล้ำสูง และในเมืองไทยเอง ควรจะมีสถาบันที่ศึกษาเรื่องความเหลื่อมล้ำด้านทรัพย์สิน ให้ลุ่มลึกกว่านี้

CS ศึกษาความเหลื่อมล้ำทั้งด้านรายได้และทรัพย์สิน ไทยเองไม่มีสถาบันที่เก็บข้อมูลทรัพย์สินของประเทศอย่างเป็นทางการและกลุ่มเล็ก และหากเรามีข้อมูล CS ก็จะมีข้อมูลที่ทันสมัยกว่านี้ด้วย เมื่อเราไม่มี เราก็ต้องฟัง CS ที่พยายามไปเสาะหาข้อมูลมาประมาณการให้เราทราบเกี่ยวกับประเทศเรา ดร. ไพโรจน์ วงศ์วิภาณนท์บอก ว่า ชาวดีคือ CS ทำให้มีการอภิปรายเรื่องความเหลื่อมล้ำด้านทรัพย์สิน และการอภิปรายเกิดขึ้นในช่วงที่จะมีการเลือกตั้งทั่วไป (๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒) จึงเป็นโอกาสให้พรรคการเมืองแข่งขันกันเสนอนโยบายเพื่อแก้ไข ผู้เขียน เห็นพ้องกับ ดร.สมชัย ที่ตีดีอาร์ไอ ดร.พิพัฒน์ ที่ภัทรหลักทรัพย์ และ ดร.ไพโรจน์ เพราะคณะวิจัยที่คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ และธรรมศาสตร์ได้ศึกษาเรื่องนี้และพบว่าไทยเหลื่อมล้ำสูงด้านทรัพย์สินแน่นอน

ผลงานวิจัยที่คณะวิจัยที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและที่ธรรมศาสตร์ในหนังสือ *สู่สังคมไทยเสมอหน้า*, ๒๕๖๒

ได้แสดงข้อมูลต่อไปนี้

- ครึ่งเรือน Top ๒๐ % ถือครองมากกว่า ๕๐% ของทรัพย์สินรวมสุทธิ (หลังหักหนี้สิน) ทั้งหมดในประเทศ
- บัญชีเงินฝาก ๑๐๐,๐๐๐ บัญชี ที่มากกว่า ๑๐ ล้านบาท = ๐.๑๒ % ของบัญชีเงินฝากทั้งหมด แต่มีเงินฝากรวมกันคิดเป็น ๕๐ % ของทั้งหมด
- ครึ่งเรือน Top ๑% มีรายได้จาก ค่าเช่า เงินปันผล ดอกเบี้ย คิดเป็น ๕๐% ของรายได้ประเภทนี้ทั้งหมดในประเทศ (ใช้ข้อมูลของกอบศักดิ์, ๒๕๕๖)
- ทรัพย์สินของมหาเศรษฐี ๕๐ อันดับแรก = ๑/๓ ของ GDP (๒๕๖๑)
- ค่าสัมประสิทธิ์จีนิของการถือครองที่ดินที่มีโมโนด = ๐.๘๙^๒ ของรายได้ที่ ๐.๔๙ (ค่าใกล้เคียง ๐ = เหลื่อมล้ำน้อย ค่าใกล้ ๑ = มาก)

ข้อมูลเหล่านี้ แสดงว่า ไทยเหลื่อมล้ำสูงแน่ด้านทรัพย์สิน และจริงๆแล้วอาจจะสูงกว่านี้ก็ได้ อันดับ ๑ หรือไม่? จึงไม่ใช่ประเด็น ประเด็นคือ ทางออกควรเป็นอย่างไร

ข้อเสนอ ๕ ชุดนโยบายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านทรัพย์สิน

จากประสบการณ์ของต่างประเทศ ซึ่งมีความเหลื่อมล้ำต่ำ มักจะมีนโยบายหลักอย่างน้อย ๕ ชุดนโยบาย จึงขอเสนอให้พิจารณา ดังนี้

๑. มีสวัสดิการสังคมที่ครอบคลุมและเป็นระบบ ใช้หลักการสิทธิของพลเมืองทุกคนที่เท่าเทียมกัน มีกฎหมายรองรับ มีแหล่งรายได้ที่ยั่งยืนจากการปฏิรูประบบภาษี ซึ่งส่งผลลดความเหลื่อมล้ำด้านทรัพย์สินด้วย (มีภาษีที่ดิน ภาษีมรดก และทรัพย์สินในอัตราก้าวหน้า) และการปรับโครงสร้างงบประมาณประจำปี (เช่น ปรับงบความมั่นคงลงบ้าง)
- แต่สวัสดิการสังคมสถานเดียวไม่พอจะต้องมีอีก ๔ นโยบาย คือ

^๒ ๐.๘๙ ล้านราย ที่ดินโมโนดทั้งหมด ๙๕ ล้านไร่ นับเป็นครั้งแรกที่คณะวิจัยได้เข้าถึงโครงสร้างการกระจายที่ดินที่มีโมโนดทั่วประเทศโดยไม่ทราบชื่อของเจ้าของแต่อย่างใด

๒. การเข้าถึงการศึกษาคุณภาพอย่างเท่าเทียม
๓. การจัดการผูกขาดโดยธุรกิจขนาดใหญ่
๔. การปกครองระดับภูมิภาคและท้องถิ่นโดยตัวแทนจากการเลือกตั้ง และ
๕. การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นตามกลุ่มพื้นที่ที่จะได้ประโยชน์จากขนาดและการมีทรัพยากรที่เอื้อต่อกันโดยใช้รายได้จากภาษีที่ดินและภาษีเมรดกที่จะต้องมีการปรับปรุงต่อไป

สุดท้าย ถ้าวัดความเหลื่อมล้ำลงไม่ได้ ผลจะเป็นอย่างไร? จากงานศึกษาของประเทศต่าง ๆ อีกเช่นกัน คาดการณ์ได้ว่า

- คอร์รัปชันจะเบ่งบาน
- เศรษฐกิจโตช้าลง
- ความขัดแย้งพุ่งสูง

ประเด็นคอร์รัปชันจะเบ่งบาน อธิบายได้ง่ายๆคือ ในภาวะความเหลื่อมล้ำสูง ผนวกกับกระบวนการยุติธรรมที่ ลักลั่น คนรวยสามารถใช้เงินและอำนาจ ซื้อสิ่งที่ต้องการได้แม้เป็นเรื่องผิดจรรยาธรรม หรือผิดกฎหมาย

เศรษฐกิจโตช้าลง เพราะ กำลังซื้อลด การลงทุนลด การพัฒนาทักษะไม่ราบรื่น ความเหลื่อมล้ำตกทอดจากรุ่นสู่รุ่น (OECD, ๒๐๑๔)

ความเหลื่อมล้ำกับความขัดแย้งในสังคม สังคมที่เหลื่อมล้ำแต่ความขัดแย้งน้อยก็พอมี **ประเด็นคือ** เมื่อผู้คนมีความคาดหวังเพิ่มขึ้น ต้องการให้สังคมเปลี่ยน แต่ผู้อยู่บนยอดปิรามิดที่กำลังนโยบาย ไม่ยอมเปลี่ยน จะส่งผลให้ความไม่พึงพอใจสะสม และความขัดแย้งจึงพุ่งขึ้น ดังที่ศาสตราจารย์ดร.บวรศักดิ์ อูวรรณโณ ได้เคยวิเคราะห์ไว้เมื่อปี ๒๕๕๒ ว่า

“ความขัดแย้งระหว่าง “คนมั่งมีมหาศาล” และ “คนชั้นกลาง” ฝ่ายหนึ่ง กับ “คนจนส่วนใหญ่” อีกฝ่ายหนึ่ง ซ่อนตัวอยู่ได้...การเมืองแบบกึ่งเผด็จการกึ่งประชาธิปไตย ความขัดแย้งนี้...รอวันปะทุขึ้น ไม่วันใดก็วันหนึ่ง” (บวรศักดิ์ อูวรรณโณ ๒๕๕๒)

บรรณานุกรม

กอบศักดิ์ ภูตระกูล “คุณภาพการเจริญเติบโตจากมิติของการกระจายรายได้ ปัญหาและทางออก” เสนอใน

การสัมมนาประจำปีของธนาคารแห่งประเทศไทย ๑๙ กันยายน ๒๕๕๖

บวรศักดิ์ อูวรรณโณ “บทบาทสื่อมวลชนกับการปฏิรูปการเมือง” ปาฐกถาพิเศษประจำปี ๒๕๕๒ มูลนิธิอิศราอนันตกุล ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๒

บรรยง พงษ์พานิช โปสเตอร์ในเฟสบุ๊กส่วนตัว “Banyong Pongpanich ว่าด้วยความเหลื่อมล้ำ ๕ ธ.ค. ๒๕๖๑
 ผาสุก พงษ์ไพจิตร. บรรณาธิการ. *สู่สังคมไทยเสมอหน้า* สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๖๒

Credit Suisse. *Global Wealth Report*. 2018.

Credit Suisse. *Global Wealth Databook*, 2018

Cripps, Francis and Naret Khurasee. "Economic Development with Improved Conditions of Employment and Reduced Inequality: What Choices Does ASEAN Have in Medium and Long Term," in Jetin, Bruno and Mia Mimic eds. *ASEAN Economic Community A Model for Asia-wide Regional Integration?*. Palgrave Macmillan, 2016.

Jenmana, Thanasak. "Income, Inequality, Political Stability and the Thai Democratic Struggle, Master Thesis, The Paris School of Economics, Master in Analysis and Policy in Economics (APE), 2018.

Lindholm, Christer. "The Rise and Decline of Extreme Economic Inequality in 20th Century Japan: A Literature Review Through the Lens of Institutional Changes." 2018. www.asiainfocus.dk/wp-content/uploads/2018/07/AIF_ISSUE6_Final-Lindholm.pdf

OECD. Directorate for Employment, Labor and Social Affairs. *Focus on Inequality and Growth*.2014.

Wichit Jaitrong. "Report on Inequality Puts the Onus on Politicians." *The Nation*, 11 Dec.2018.